

LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Estudi de les percepcions subjectives que permeten la detecció de les fases de la violència en la realitat de l'entorn de la víctima

ÈLIA TORRELL SAGUÉS

TREBALL FINAL DE GRAU
CAROLINA CAÑELLAS BASTÚS

EDUCACIÓ SOCIAL
FACULTAT D'EDUCACIÓ SOCIAL I TREBALL SOCIAL
UNIVERSITAT RAMON LLULL

DATA D'ENTREGA

20 MAIG 2021

CURS 2020/2021

“Cualquier momento del día o de la noche es bueno para decir basta y poner fin a una etapa de tu vida que hubieras deseado no vivir “.

-Raimunda de Peñaflo-

Agraïments

A la meva tutora, Carolina Cañellas, per donar-me ànims i ajudar-me en tots els dubtes que m'han anat sorgint durant la creació del Treball Final de Grau.

Als meus pares, per recolzar-me en tots els moments i decisions.

A les persones que han participat en les entrevistes per tal de jo poder dur a terme el meu treball.

A la meva parella, per ensenyar-me que l'amor sa existeix i per estar al meu costat en els moments més complicats.

LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Estudi de les percepcions subjectives que permeten la detecció de les fases de la violència en la realitat de l'entorn de la víctima.

El present treball pretén analitzar les fases de la violència de gènere a partir d'entrevistes semiestructurades que es realitzaran a persones que han acompanyat un procés de maltractament en una persona molt propera en el seu àmbit.

Ens apropem a una vivència personal, però sense prescindir de definicions i informació sobre la violència de gènere que estan vinculades en aquesta recerca.

Té l'**objectiu** de veure la violència de gènere des d'altres perspectives com ara família i amics per tal de saber si detecten les fases de la violència de gènere descrites per Leonore Walker (1979), a més de donar visibilitat a la problemàtica i donar veu a les dones que han passat o estan passant per aquesta situació, fer que es sentin alliberades i puguin parlar de les seves vivències.

Per últim, cal dir que els **resultats** extrets de les entrevistes, han permès assolir l'objectiu principal de forma exitosa.

Paraules clau: Violència de gènere / Fases violència de gènere / Detecció / Gènere / Maltractament psicològic

LA VIOLENCIA DE GÉNERO

Estudio de las percepciones subjetivas que permiten la detección de las fases de la violencia en la realidad del entorno de la víctima.

El presente trabajo pretende analizar las fases de la violencia de género a partir de entrevistas semiestructuradas que se realizaron a personas que han acompañado un proceso de maltrato en una persona muy cercana en su ámbito.

Nos acercamos a una vivencia personal, pero sin prescindir de definiciones y información sobre la violencia de género que están vinculadas en esta búsqueda de.

Tiene el **objetivo** de ver la violencia de género desde otras perspectivas como la familia y amigos con tal de saber si detectan las fases de la violencia de género descritas por Leonore Walker (1979), además de dar visibilidad a la problemática y dar voz a las mujeres que han pasado o están pasando por esta situación, hacer que se sientan liberadas y puedan hablar de su vivencia.

Por último, hace falta decir que los **resultados** extraídos de las entrevistas, han permitido alcanzar el objetivo principal de forma exitosa.

Palabras clave: Violencia de género / Fases violencia de género / Detección / Género / Maltrato psicológico

ABSTRACT

GENDER VIOLENCE

Study about perceptions of the subjective side that allows to stop the sentences with violence or abusive signs in the reality and the surroundings of the victim.

The following work intends to analyse the phases of gender-based violence. It is based on semi-structured interviews given to people who have experienced abuse at the hands of a close individual in their lives.

This overview is based on personal experience, without neglecting definitions and information about gender-based violence tied to this small investigation. The **goal** is to see violence against women from different points of view - in this case, family and friends of the victims - to ascertain whether they recognise the phases of gender-based violence. Additionally, this project intends to provide more visibility for this issue and to give a louder voice to the women who have lived through or are living through these situations; to give them enough freedom to express their experiences.

Finally, it must be said that the **results** of the interviews have made the primary objective of this study a success.

Key words: Violence against women/ Phases of gender-based violence/ Detection/ Gender / Violence cycle

Índex

1.	Introducció	8
2.	Justificació	9
3.	Marc teòric	11
3.1.	Definició de violència de gènere	11
3.2.	Tipus de violència de gènere	13
3.3.	La Teoria de Galtung (2003).....	14
3.4.	La Teoria de Leonore Walker. Les Fases de la violència de gènere.....	15
4.	Causes i símptomes de la violència de gènere	16
4.1.	Recursos per atendre aquestes situacions.....	17
5.	Marc legal	18
6.	Pregunta inicial / hipòtesi.....	20
7.	Objectius.....	20
7.1.	Objectiu principal de la investigació.....	20
7.2.	Objectius específics	20
8.	Metodologia	20
8.1.	Disseny	20
8.2.	Participants	21
8.3.	Taula de creació pròpia arrel de la recerca bibliogràfica	22
9.	Resultats.....	23
10.	Anàlisi i discussió.....	27
11.	Conclusions	31
12.	Limitacions de l'estudi i línies de futur	33
13.	Bibliografia	34
14.	Annex	35

Sumari de gràfics i taules

Gràfic 1. Evolució de denúncies de violència de gènere entre els anys 2009 i 2020... 10

Gràfic 2. Triangle de la violència de gènere. Galtung (2003)..... 14

Taula 1. Característiques d'una relació de VG. Construcció pròpia a partir de la recerca bibliogràfica

12

Taula 2. Creació pròpia d'indicadors segons LW i preguntes qüestionari.....

22

1. Introducció

25 de Novembre, dia mundial contra la violència de gènere

Per la realització del meu TFG, he escollit la modalitat recerca aplicada per tal d'investigar sobre les fases de la violència de gènere i la seva detecció per les persones que han viscut de prop una relació de masclisme.

La violència de gènere (VG) ha estat considerada una pandèmia i així ho reconeix la OMS l'any 1996 en la 49ª Assemblea Mundial de la Salut.

La OMS, defineix família com "*els membres de la llar emparentats entre si, fins un grau determinat per sang, adopció o matrimoni*".

El context d'exploració del meu estudi és un nucli familiar.

La meua hipòtesi, és que la família pot detectar mitjançant la observació dels indicadors de cada fase teòrica descrita per Leonore Walker (1979) de la VG quan s'està produint.

A la família, sovint se la considera el pilar fonamental, ja que en moltes ocasions són aquests els que estan al nostre costat en els bons i mals moments. En el nostre dia a dia, tots els éssers humans necessitem del suport d'altres persones, ja sigui família o amics.

Quan la persona es troba davant de situacions complexes, que la poden posar en situacions de vulnerabilitat, la xarxa familiar o relacional propera és qui té el paper en moltes ocasions de donar suport amb la difícil postura de no poder intervenir directament en les decisions que pren la persona. A més a més, en situacions complexes, sovint, la persona pot patir un aïllament i no expressar o demanar ajuda com faria en altres moments. D'aquí, la importància d'alguns recursos de suport social com els telèfons d'atenció a la víctima que en molts casos si són anònims ajuden a la denúncia o petició d'ajuda.

En la violència de gènere, la víctima, en moltes ocasions no és conscient d'allò que està vivint, per por, inseguretat, incertesa... i la família i l'entorn, no poden ajudar en tot

el que agradaria fins que aquesta és conscient i demana ajuda per superar aquesta situació.

El meu interès per la violència de gènere, va començar fa anys quan jo, personalment vaig viure situacions de violència de gènere en una relació de parella. Va ser una etapa molt difícil tant per mi, com per a la meva família i amistats, ja que aquests no sabien ajudar-me, i de fet no van poder fer-ho fins que jo vaig voler. Després de 3 anys de relació, vaig obrir els ulls i vaig veure la realitat. Va ser en aquell moment, en el que vaig decidir que volia saber com ho havien viscut ells, allò que veien que jo no podia, com m'intentaven ajudar sense que jo em donés compte.

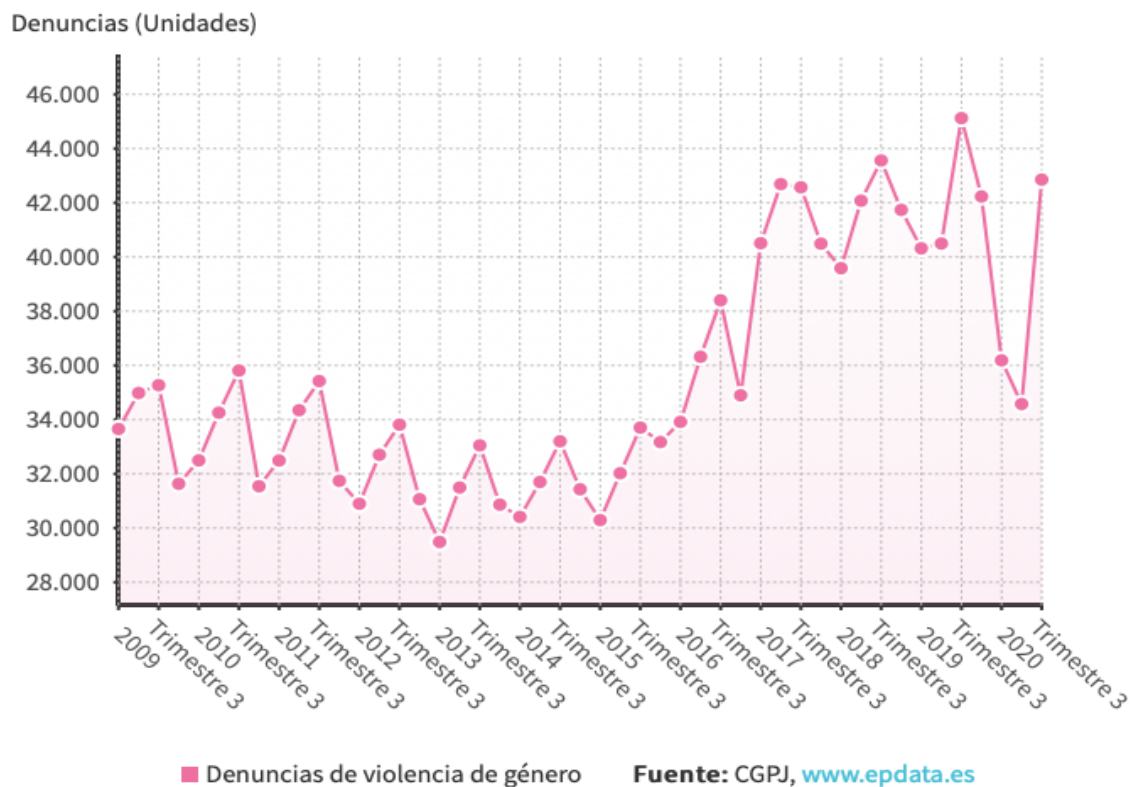
És per això que reflexionant sobre què podia fer en el meu últim treball de la carrera, vaig decidir fer una investigació sobre les diferents perspectives que es pot abordar la VG, quines fases té aquestes i si l'entorn de la víctima és conscient d'aquestes fases, quines han pogut identificar durant la relació de violència, quins són els primers símptomes que van fer que s'alertessin, entre altres.

2. Justificació

L'any 2019 El Departament d'Interior de la Generalitat de Catalunya, va elaborar dades sobre la VG. Segons aquestes dades, l'any 2018, es van fer 15.982 denúncies de VM (violència masclista), i veient aquest alt número de víctimes, la VG es situa en un dels temes prioritaris en les polítiques d'igualtat en el context social.

Degut a la situació de COVID-19 que estem vivint, des de ONU MUJERES (2020), informen que cada vegada són més les trucades que reben a les línies d'atenció per violència de gènere. Aquestes trucades, que estan augmentant, tenen la finalitat de buscar ajuda i notificar una situació de violència. Han augmentat també les denúncies per part de les víctimes durant aquesta crisi de pandèmia. El passat confinament, va augmentar l'aïllament en què es troben les dones que conviuen amb el seu agressor, i, aquest fet, ha dificultat també l'accés als recursos de protecció. S'han vist afectades també per la crisi econòmica, ja que moltes dones depenen econòmicament de la parella, i per tant, aquesta situació de confinament ha estat "perfecte" per exercir comportaments violents i controladors cap a les víctimes.

ONU mujeres també expressa la preocupació que la situació que vivim a dia d'avui faci augmentar de forma significant el número de dones que pateixen violència de gènere. Pont (2020), comenta com moltes organitzacions han canviat la forma en la que poden o han pogut comunicar-se amb aquestes dones durant el confinament. Un exemple, en són les farmàcies, que durant els mesos de confinament van potenciar la campanya de: "Pide la mascarilla que te salvará la vida", en la que les dones que volguessin demanar ajuda es dirigien a la farmàcia i demanaven mascarilla-19 i la farmàcia ja activava el 016 per informar de la situació.

Gràfic 1. Evolució de denúncies de violència de gènere entre els anys 2009 i 2020

Podem comprovar a l'estadística anterior, que la VG, és doncs, una situació que va en augment, ja que cada vegada hi ha més visibilitat de la situació i més dones presenten denúncia per intentar tenir suport professional i aconseguir sortir de la situació.

La violència de gènere esdevé així una qüestió rellevant en el nostre marc professional de l'Educació, i també com a fenomen derivat de relacions de desigualtat i generadores d'exclusió i vulnerabilitat. En el present estudi s'ha vinculat la teoria que descriu les fases en una relació de violència de gènere, s'han operativitzat els indicadors de cadascuna d'aquestes, i s'han contrastat amb la realitat dels membres d'un nucli familiar que varen viure'n una fa 3 anys i mig. Podrem conèixer així en quina mesura els indicadors derivats de la teoria de Leonore Walker (1979) van ser percebuts mitjançant la observació pels membres propers a la víctima de VG, i com aquesta detecció podria incloure's en programes d'acompanyament familiar en aquests tipus de casos. La importància d'aquest estudi pels educadors socials, radica en que permet abordar situacions de VG, detectar aquesta violència i saber actuar davant de diferents situacions. Amb aquest treball, els educadors/es, podran veure resultats sobre com la família detecta, mitjançant la observació, la situació, i si realment allò que diu la teoria de Leonore Walker respecte les fases compleix la realitat.

3. Marc teòric

3.1. *Definició de violència de gènere*

La violència de gènere (VG), ha estat i segueix sent una mostra de desigualtat i relació de poder dels homes sobre les dones. En l'anàlisi d'aquesta realitat podem trobar diferents dimensions, entre les quals està la macro-dimensió social, (on aquesta violència s'exerceix per la diferència entre sexes, i podem dir que les dones pateixen violència per el simple fet de ser dones, de qualsevol nivell social, econòmic i cultural), i la dimensió interpersonal, que es pot trobar en dinàmiques opressives i de dominància que atempten contra la llibertat mitjançant el control i la coacció de l'home cap a la dona (context de parella, però també laboral).

En el context de la parella, aquesta violència és exercida cap a les dones, mitjançant relacions d'afectivitat, és a dir, la parella o ex parella d'aquesta. L'objectiu de l'agressor és fer mal i aconseguir el control sobre la dona, aquesta violència es produeix de manera continuada i sistemàtica, formant part d'una estratègia.

Taula 1. Característiques d'una relació de VG. Construcció pròpia a partir de la recerca bibliogràfica

- S'exerceix en base a la diferència de gènere
- Control
- Habitualment exercida per la parella o ex parella
- L'objectiu és fer mal
- Es produeix de manera continuada i sistemàtica
- Sentiment de culpa durant la relació
- Aïllament

Aquesta violència, que ha estat present en la vida quotidiana de les dones des de fa molts i molts anys, estava naturalitzada totalment, silenciada per tothom i, per tant, era invisible a la societat (Nogueiras, 2006). No estava reconeguda socialment. No es verbalitzava el nom de violència en cap dels casos, les víctimes arribaven, i encara algunes arriben, a considerar que és un tema privat.

A dia d'avui, gràcies als moviments feministes, moltes dones en situació de violència de gènere poden parlar del tema i intentar eliminar el problema de les seves vides.

Les Nacions Unides (1993), defineixen la violència contra la dona com “todo acto de violencia de género que resulte, o pueda tener como resultado un daño físico, sexual o psicológico para la mujer, incluso las amenazas de tales actos, la coacción o la privación arbitraria de libertad, tanto si se producen en la vida pública como en la privada”. Declaración sobre la eliminación de la violencia contra la mujer. (Resolución de la Asamblea General 48/104 del 20 de diciembre de 1993).

En canvi, si mirem la violència des del punt de vista biològic, Ramírez (2000, p.17), explica que la violència, és la resposta de supervivència de l'individu i en el cas de la violència de gènere, aquesta conducta, és considerada com part de l'estructura biològica de l'home i que aquest ha desenvolupat la agressivitat per tal de sobreviure.

Dutton i Golant (1997), sostenen que existeixen característiques individuals que constitueixen factors de risc per les persones que exerceixen l'ús de la violència contra la parella. Expliquen que les investigacions sobre el passat dels homes agressors ha demostrat que la majoria han patit mals tractes físics i emocionals per part del pare i que això influeix en la manera que interactuen amb la parella.

Des del punt de vista sociològic, no oblidem que el dret a vot a la dona, es va aconseguir en les eleccions generals del 19 de Novembre de 1933, van ser les eleccions del vot femení, en el qual 6.800.000 dones van poder escollir per primer cop el seu representant. També cal tenir present que el dret a divorci, va ser aprovat l'any 1932 en la Llei espanyola de divorci, durant la II República Espanyola, que va ser la primera llei que va regular el divorci a Espanya, ja que fins abans, el matrimoni es regis per el Codi Civil de 1889 en el qual, a l'article 52 afirmava: "*El matrimonio se disuelve por la muerte de uno de los cónyuges*". Aquesta llei és derogada per F. Franco l'any 1939, i el divorci ja no és opció legal fins la Constitució Espanyola de l'any 78 i concretament l'any 1981 la llei estableix un sistema de divorci força conservador(amb certes casuístiques que el fan viable) i no és fins l'any 2005 que es permet el divorci lliure.

3.2. Tipus de violència de gènere

Podem diferenciar diferents estils de violència de gènere, Pérez, J.M (2010), ens parla de les més comuns:

- **Violència física:** Acte de càstig físic, formes de tortura, tractes inhumans acompanyat d'intimidació.
Tot aquell càstig que utilitzi força física amb la finalitat de causar malestar per lleu que sigui. També s'inclouen els cops de peu, empentes, esgarrapades, mossegades, cremades, estirades al cabell...
 - o **Violència sexual:** Aquest estil de violència es pot considerar dins de la violència física, ja que aquesta violència sexual es refereix a les situacions en que la persona està sent forçada, obligada o coaccionada per dur a terme una activitat sexual, totalment en contra de la seva voluntat. Per parlar de violència sexual, no és necessari que hi hagi una penetració ni que es realitzi el acte sexual, algun exemple d'aquesta violència, és: prostitució obligada, forçar la decisió d'avortar, assetjament sexual, tocaments...
- **Violència psicològica:** Tota acció realitzada sense la intervenció del contacte físic. Aquesta violència, es caracteritza especialment per frases o paraules descalcificadores i humiliants, que busquen treure el valor a l'altre persona, es

fan servir amenaces com ara el suïcidi, l'abandó, crits, canvis inesperats de la conducta...entre altres.

Aquesta violència és difícil de detectar, ja que a simple vista no es veu.

- **Violència econòmica:** Es desencadena una violència econòmica, quan hi ha una reducció o privació de recursos econòmics per part de la parella, també es considera violència econòmica, quan l'agressor obliga a la víctima a dependre econòmicament d'aquest, fent que la víctima no tingui accés al mercat laboral, a partir de l'amenaça, restricció física...
- **Violència social:** Entenem per violència social aquells actes amb impacte social que vulneren la integritat física, relacional o psíquica d'una persona. El objectiu d'aquesta violència social és la obtenció o manteniment d'estatus i poder social. Aquesta violència, pot acabar amb l'aïllament social de la víctima, allunyant a aquesta de la seva família, de les amistats, allunyant-la del seu entorn habitual, en alguns casos, l'agressor posa a la víctima en contra del seu entorn, fent que aquesta cada vegada es desvinculi més dels seus.

3.3. La Teoria de Galtung (2003)

La violència de gènere, en relacions amoroses, es denomina violència estructural, concepte denominat per Galtung (2003), que explica que la violència de gènere té una triple dimensió:

Gràfic 2. Triangle de la violència de gènere. Galtung (2003)

Aquestes dimensions, s'entenen com diferents violències, les tres dimensions relacionades entre si.

La violència directa, és la que es manifesta físicament, verbalment o psicològicament.

La violència estructural, es caracteritza pels sistemes socials i de govern, que dirigeixen els estats.

La violència cultural o simbòlica, són els aspectes de la cultura, en l'àmbit simbòlic de la nostra experiència, com ara: la religió, ideologia, cultura, llengua, entre altres.

En paraules de Galtung, serien la suma total de tots els mites (Percy, 2009).

Per tant, en visualitzar aquesta teoria, la violència de gènere al estar sustentada per el triangle, l'autor Galtung, vol lluitar contra el problema social, sent conscient de que és difícil, ja que la violència forma part de l'àmbit social, tot i que podem afrontar la situació amb iniciatives que actuïn de forma directa en els àmbits culturals i estructurals, com ara l'educació, la sensibilització i la intervenció social (Galtung 2003).

3.4. La Teoria de Leonore Walker. Les Fases de la violència de gènere

És necessari conèixer la seqüència del procés d'aquesta violència, que la psicòloga Leonore E. Walker (1979) va crear i anomenar com "Cicle de la violència". Aquesta es divideix en tres fases:

Fase 1: Acumulació de tensió: Quan hi ha una escalada gradual de la tensió dins la parella, quan l'agressor comença a estar enfadat sense motius aparents i va augmentant la violència verbal. En aquesta fase, la víctima, sol pensar que son episodis que ella pot controlar i que no són greus, creient que aquest malestar desapareixerà i que és una mala temporada.

Es produeix un maltracta psicològic per tal d'aconseguir el control sobre la víctima. Aquesta fase pot durar anys.

Fase 2: Agressió/explosió violenta: Aquesta fase va lligada a l'anterior, ja que a causa de la tensió acumulada en la primera fase, es produeix l'agressió, en la qual, l'agressor perd les formes completament i passa a l'acció, es caracteritza per un fort descontrol de les tensions de l'anterior fase, per l'agressor. És quan es produeixen les agressions físiques, psicològiques o sexuals.

Aquesta fase, és la més curta, però la que més afecta a la víctima, tant físicament com psíquicament, és aquí quan la víctima té encara més pensaments de canvi de cara la seva parella, com ara; ("és culpa meva", m'ho mereixo", "canviarà"...).

Les dones, en aquesta fase, és possible que entrin en col·lapse emocional i estiguin aïllades durant uns dies mentre assoleixen la situació.

Fase 3: Reconciliació o lluna de mel: Es caracteritza per un penediment per part de l'agressor, i aquest utilitza la manipulació i mostra la part carinyosa per tal que la víctima el perdoni i no l'abandoni, i torni a confiar en ell, en ocasions es fan regals perquè la dona vegi que segueix sent l'home romàntic del qual es va enamorar. Aquests actes de l'agressor, fan que la dona no sigui capaç de detectar la situació i actuar, i per tant, segueix en la relació.

Aquest cicle, s'anirà repetint varies vegades i poc a poc, la última fase, cada vegada serà més curta i les agressions cada cop més violentes, al cap de varies repeticions del cicle, la fase 3 serà inexistent, i crearà un augment de les dos fases anteriors amb intensitat.

Dutton, D i Golant, S (1997), comparteixen les mateixes fases de les que ens parla Leonore Walker.

La violència per tant, és un procés circular, acceptant diferents causes, com ara creences d'allò que han de ser les dones, el que ha de ser un home o inclús els nens i nenes.

Com bé ens explica Leonore Walker en el seu llibre *The Battered women* (1979) , la poca ajuda, baixa autoestima, apatia, depressió, estrès i mecanismes autodestructius de les dones dins el cicle de la violència, incapaciten per tal de donar resposta i buscar solucions o ajudes per tal de superar aquest cicle de maltractament. Aquesta falta de suport per sortir del cicle, genera passivitat que fa que la dona no reaccioni ni controli tot allò que està passant i es produeix un deteriorament de la personalitat, fet que comporta una anul·lació de l'autoestima (C.PRoveyer.2001: p.51)

4. Causes i símptomes de la violència de gènere

Jarabo, C i Prieto,P. (2004), expliquen, que la violència pot iniciar-se durant l'etapa de parella i augmentar progressivament fins al matrimoni, on l'home ja ha assumit els valors tradicionals i sent que té el dret a ser cuidat i atès per la dona, i aquesta estar a la seva disposició, i ella sent que ha d'estar a la seva disposició i fer tot allò que estigui a les seves mans per tal de complaure a l'home, a mesura que la relació avança, l'home augmenta aquest control sobre la dona i arriba a utilitzar la violència per tal d'aconseguir més d'ella, fins arribar a la submissió d'aquesta.

Alguns indicadors de la violència de gènere, són;

- **Aïllament de les relacions socials, de l'entorn familiar, amistats:** Per tal que la dona no tingui altres suports que ni sigui ell, evitar que demani ajuda... per tant, l'home desvalora l'entorn d'aquesta i ella cada cop esta més controlada i aïllada.
- **Desvalorització personal:** l'agressor humilia a la dona i això causa una baixa autoestima, inseguretat, obsessió per ell, sentiment de que el necessita.
- **Dependència emocional**
- **Agressions físiques:** per demostrar que el que mana és ell i tu ets submissa al que ell vulgui.
- **Culpabilitat:** Et fa sentir culpable de la situació de violència, i la dona es creu que ella té la culpa de tot
- **Ridiculitzacions:** Ja siguin dins la llar o fora d'aquesta, per demostrar que ell mana.
- **Defensar a l'agressor**

Echeburúa i Redondo (2010), fan referència a un deteriorament psíquic després d'haver passat per una situació de violència, aquest impacte psicològic sol ser bastant llarg, aquests autors, nombren les alteracions més comuns en les víctimes;

- **Trastorn de l'ansietat:** per les vivències d'amenaça i inseguretat personal.
- **Depressió i baixa autoestima:** fruit de les humiliacions que han patit durant el maltracta, apatia per tal de defensar-se i no seguir patint en relacions futures o en situacions que se'ls presentin en el present. La baixa autoestima s'origina en relació a culpar-se per tot el que ha passat.
- **Sentiment de culpa:** fruit de no haver sigut conscient de la situació en la que estava i fer reversible les conseqüències, haver defensat a l'agressor davant del seu entorn per evitar problemes amb aquest.
- **Aïllament social i ocultar els fets:** Degut a la pressió que ha estat vivint i vergonya per la pressió social, això crea una dependència d'aquest agressor i per tant, aquest guanya domini sobre la víctima.

4.1. Recursos per atendre aquestes situacions

Des de la Generalitat de Catalunya (2011), en l'àmbit de justícia, han creat el circuit de Barcelona contra la violència de gènere vers les dones. Aquest circuit és liderat per l'Ajuntament i el Consorci Sanitari de Barcelona, i en aquest hi participen institucions que treballen en situacions de violència masclista.

El Protocol RVD-BCN, té l'objectiu de proporcionar eines que donin suport als professionals que treballen en situacions de violència masclista a valorar el risc de la violència. El protocol té les següents funcions: valorar el risc, orientar en l'actuació dependent del risc existent i informar sobre els futurs riscos de l'usuari/a.

En aquest document sobre el circuit contra la violència, trobem els serveis els quals poden ajudar a la dona quan està en risc i beneficiar-se de l'aplicació del RVD-BCN:

- Departament de la justícia: oficina d'atenció a la víctima del delictes.
 - o Oficina d'atenció a la víctima del delictes (OAVD)
 - o Equip d'assessorament tècnic penal (EATP)
- Fiscalia coordinadora de violència domèstica (TSJ)
- Mossos d'esquadra: oficines d'atenció al ciutadà, unitats d'investigació, grups d'atenció a la víctima
- Guardia Urbana
- Serveis de salut: urgències, serveis d'atenció primària, hospital
- Serveis socials (Ajuntament i Consorci de Serveis Socials de Barcelona)
 - o Punts d'informació a les dones
 - o Centre d'urgències i emergències socials de BCN (CUESB)
 - o Equips d'Atenció a la Infància i Adolescència (EAIA)
 - o Centres d'acolliment d'urgències i de llarga estada
 - o Equip d'atenció a les dones
- Institut Català de les Dones (ICD)

Aquest protocol, és utilitzat quan el professional és conscient que la dona esta patint una situació de violència de gènere o aquesta ho manifesta.

5. Marc legal

Segons el consell comarcal del Vallès Oriental (2015), tenim un marc legal en diversos nivells institucionals que promou el principi d'igualtat entre homes i dones i fonamenta la implementació de polítiques d'igualtat en l'àmbit social.

En l'àmbit internacional, les Nacions Unides han estat fonamentals en el desenvolupament de les polítiques de gènere. Arrel de la Declaració Universal dels Drets Humans (1948), la comunitat internacional, adquireixen una nova relació en situació mundial de les dones.

A nivell Europeu, les primeres directrius jurídiques a favor de la igualtat entre dones i homes està recollit al Tractat de Roma de 1975 que imposa la igualtat de salari per un

mateix treball. Així doncs, queda constatat amb l'aprovació al 1997 del Tractat d'Amsterdam, que articula la igualtat entre homes i dones, antidiscriminació i accions positives. La igualtat de gènere es situa en el marc normatiu comunitari com a principal objectiu de la Unió Europea.

L'any 2000 es va aprovar la Carta dels drets fonamentals de la Unió Europea i es consagra amb el Tractat de Lisboa 2007, en el qual es recull que tots els ciutadans tenen dret a decidir.

En la Declaració d'Atenes, 1992, es parla per primer cop de la infrarepresentació de les dones en els càrrecs de decisió, i es promou la participació per iguals. Aquesta legislació europea compta amb directives referents a l'àmbit del treball, cal destacar la Ley Orgánica para la igualdad efectiva en mujeres y Hombres (2007).

A l'Estat Espanyol, la legislació que fa referència a la igualtat, arriba a la Constitució Espanyola l'any 1978, que en l'article 14 proclama que tots els espanyols som iguals davant la llei sense que prevalgui una discriminació per raça, sexe, religió, opinió, entre d'altres. En l'article 9.2, compromet als poders públics que es garanteixi la igualtat i llibertat de totes les persones.

- La Llei Orgànica 1/2004 de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, implica el reconeixement legal de la violència de gènere com a problema social, i dona dret a les dones a rebre informació, assessorament i atenció integral.
- Ley Orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva de mujeres y Hombres (LO3/2007).

A Catalunya, la legalitat de la igualtat es troba a la Llei Orgànica 6/2006, de 19 de juliol, de Reforma de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, que reconeix la Generalitat de Catalunya.

El nou Estatut regula els drets civils i socials de les dones i reconeix la dignitat, seguretat i autonomia de tota dona, així també el dret a participar en igualtat en tots els àmbits públics i privats (art.19).

El Parlament de Catalunya, aprova la Llei 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes, que regula els recursos i mecanismes per aconseguir la igualtat, no-discriminació per raó de sexe en tots els àmbits de la vida.

Pel que fa referència a la violència de gènere, el Govern de Catalunya, aprova la Llei 5/2008 del dret de les dones per l'eradicació de la violència masclista, aquesta llei defineix la violència com aquella que s'exerceix contra les dones com una manifestació de discriminació i desigualtat de poder dels homes sobre les dones, i fa

visible les diferents formes de violència: físic, psicològica, sexual i econòmica i també en tots els àmbits, com ara, en parella, familiar, laboral, social o comunitari.

La llei, també ordena a la xarxa d'atenció i recuperació integral donar suport a les dones que pateixen la violència masclista i facilitar informació i ajudes.

6. Pregunta inicial / hipòtesi

Les figures de l'entorn proper poden detectar els indicadors de cada fase teòrica de la violència de gènere quan s'està produint.

7. Objectius

7.1. Objectiu principal de la investigació

Disposar d'una aproximació a la realitat subjectiva dels membres de la família d'una persona víctima de violència de gènere, per tal d'analitzar la possible detecció d'indicadors descrits en la teoria de Leonore Walker.

7.2. Objectius específics

1. Dissenyar una entrevista per avaluar el nivell de percepció subjectiva de les figures de confiança d'una possible víctima de VG.
2. Administrar les entrevistes a membres d'un nucli de confiança d'una VG.
3. Analitzar els resultats per valorar la coincidència entre les observacions de les enquestes
4. Redactar l'anàlisi de resultats i les conclusions de l'estudi.

8. Metodologia

8.1. Disseny

Aquest estudi segueix un disseny qualitatiu i descriptiu, mitjançant entrevistes a una mostra de 9 persones. Les fases de la metodologia són les següents:

1. En primer lloc s'han definit els indicadors de cadascuna de les fases del "cicle de violència de gènere" descrites a la teoria de Leonore Walker, i s'ha dissenyat l'instrument de recollida de dades (entrevista semiestructurada) per tal d'explorar el grau de detecció i consciència d'aquests respecte els indicadors de cada fase.

2. En segon lloc s'han recollit les dades mitjançant la realització d'entrevistes.
3. En tercer lloc s'han endreçat i analitzat les dades.
4. En quart lloc s'han redactat les conclusions.

Per tal que aquest estudi assoleixi els **nivells de fiabilitat i validesa** necessaris s'han tingut en compte els següents aspectes:

- Evitar les distorsions derivades del patiment. Utilitzar en la comunicació i les preguntes aclariments conceptuals que contribueixin a una resposta objectiva per part de l'entrevistat. D'aquesta manera evitem que hi hagi distorsions provinents de l'experiència i la memòria més emocional i subjectiva de la persona.
- Entrevistar a persones molt properes a la víctima que puguin respondre amb observacions sòlides en el temps respecte la conducta i indicadors de la víctima. D'aquesta manera augmentem la representativitat de les observacions.

Aquests dos aspectes constitueixen alhora els criteris d'inclusió i exclusió utilitzats per seleccionar els participants de l'estudi: que siguin persones del nucli familiar proper i amb qui la víctima ha tingut contacte constant al llarg de la relació.

L'instrument de recollida de dades ha estat una entrevista semiestructurada, que s'ha administrat al nucli familiar i relacional d'una persona víctima de violència de gènere. El **tractament** de les dades és qualitatiu en tant que investiga un fenomen en una realitat concreta de forma descriptiva, i alhora s'ha realitzat un **tractament quantitatiu** de les dades, provinents de les respostes de l'entrevista semiestructurada.

Aquestes entrevistes, es basen en preguntes sobre la VG, i busquen conèixer les observacions que van identificar aquestes persones i que constitueixen trets propis d'una relació de risc, i com va anar progressant aquesta observació, fins al punt d'identificar que era una relació de violència de gènere. *Veure annex 1*

8.2. Participants

Les entrevistes, es realitzaran a les persones següents:

1. Mare
2. Cosí patern de 28 anys (Cosí 1)
3. Cosí patern de 26 anys (Cosí 2)

4. Tieta materna
5. Amiga 1
6. Amiga 2
7. Amiga 3
8. Amiga 4
9. Amiga de la mare

Criteris d'inclusió: S'ha recollit el criteri de la víctima, sobre qui són les figures del nucli de confiança més proper i que van mostrar conductes de suport i d'ajuda.

Veure a annex 2

8.3. Taula de creació pròpia arrel de la recerca bibliogràfica

Taula 2. Creació pròpia d'indicadors segons LW i preguntes qüestionari

Fase	Indicadors segons LW (1979)	Pregunta qüestionari
1	Sentiment de culpa	Podries descriure algun comentari que recordis on es pugui identificar un sentiment de culpa per part de la víctima? Entenem culpa per autoresponsabilització excessiva (sobre un fet o sobre la resolució de un fet)
1	Minimitza els problemes amb la seva parella, excusant els actes succeïts	Alguna vegada ha excusat una conducta violenta o agressiva per part de la seva parella?
1	Pèrdua de l'auto cura i seguretat en ella mateixa	Has notat que progressivament, s'ha anat despreocupant de si mateixa i desvalorant-se? Ha deixat de dir el que pensa davant la seva parella? Ha deixat d'arreglar-se? Ha deixat de quedar amb les amigues en excés?

2	Consciència de la situació en la que està amb la seva parella	Del 1 al 5, (1 menys - 5 més), digues en quin número es trobava ella de coneixement de la situació en la que estava.
2	Demana ajuda per deixar la relació de parella	Et va demanar ajuda en algun moment per sortir de la relació?
3	Abandó d'eines que faciliten la relació amb l'entorn; comunicació, empatia..	Quina d'aquestes conductes has pogut identificar: A) Falta de comunicació B) Absència d'empatia cap a la vostra preocupació C) Aïllament D) Deixa de fer coses en família
3	Menor comunicació amb la família	Heu notat que a la persona en algun moment es comunicava menys amb vosaltres?
3	Minimització de la situació de violència que viu	Has identificat, en alguna situació en que ella negués estar en una situació de violència de gènere (VG)?

9. Resultats

El resultat del blocatge de respostes (*veure Annex 3*) es resumeix de la següent forma:

DADES PREGUNTA 1	
PERSONES SI	PERSONES NO
5	4
PERCENTATGE SI	PERCENTATGE NO
56%	44%

El 56% dels participants, són coneixedors de les fases de la violència de gènere descrites per Leonore Walker.

DADES PREGUNTA 2					
AILLAMENT	DISTANCIAMENT	INSEGURETATS	DEPENDÈNCIA	DISCUSSIONS	CULTURA MARROQUINA
4	2	2	1	1	1
%	%	%	%	%	%
AILLAMENT	DISTANCIAMENT	INSEGURETATS	DEPENDÈNCIA	DISCUSSIONS	C.MARROQUINA
44%	22%	22%	11%	11%	11%

El primer símptoma de VG que el 44% dels participants van detectar, va ser aïllament i seguidament el distanciament i les inseguretats amb un 22%. Aquest 22%, curiosament és per part de mare i tieta i les dues amigues més properes.

DADES PREGUNTA 3	
PERSONES SI	PERSONES NO
7	2
PERCENTATGE SI	PERCENTATGE NO
78%	22%

El 78% de les persones entrevistades han pogut explicar una situació recordada en la que es presenta violència de gènere, i curiosament en varies d'aquestes situacions esmentades per els entrevistats, apareix repetidament el sentiment de culpabilitat per part de la víctima.

DADES PREGUNTA 4	
PERSONES SI	PERSONES NO
9	0
PERCENTATGE SI	PERCENTATGE NO
100%	0%

El 100% dels participants en la fase d'acumulació de tensió han pogut identificar excuses per part de la víctima sobre conductes violentes o agressives que exercia la seva parella cap a ella.

DADES PREGUNTA 5	
PERSONES SI	PERSONES NO
9	0
PERCENTATGE SI	PERCENTATGE NO
100%	0%

El 100% de les persones entrevistades en la fase d'acumulació de tensió, comparteixen que la víctima s'ha anat despreocupant d'ella mateixa i desvalorant-se.

DADES PREGUNTA 5A	
PERSONES SI	PERSONES NO
7	2
PERCENTATGE SI	PERCENTATGE NO
78%	22%

El 78% dels participants consideren que ha deixat de dir el que pensava davant la seva parella, i curiosament són les persones que més han conviscut amb la víctima aquesta situació de violència, com ara la mare, els cosins i les amigues.

DADES PREGUNTA 5B	
PERSONES SI	PERSONES NO
2	7
PERCENTATGE SI	PERCENTATGE NO
22%	78%

El 78% d'entrevistats, van detectar que la víctima no va deixar d'arreglar-se durant la fase d'acumulació de tensió.

DADES PREGUNTA 5C	
PERSONES SI	PERSONES NO
9	0
PERCENTATGE SI	PERCENTATGE NO
100%	0%

Tots els participants, coincideixen en que va haver una situació d'allunyament amb el seu cercle d'amigues, i com podem comprovar, totes les amigues corroboren en aquest fet.

DADES PREGUNTA 6				
GENS	POC	SUFICIENT	BASTANT	MOLT
1	2	5	0	1
% GENS	% POC	% SUFICIENT	% BASTANT	% MOLT
11%	22%	56%	0%	11%

Un 56% dels participants opina que la víctima era suficientment conscient de la situació en la que estava, i només un 11% creu que era molt conscient. Per tant, podem concloure que sabia en la situació que estava, tot i que no fes massa al respecte.

DADES PREGUNTA 7	
PERSONES SI	PERSONES NO
6	3
PERCENTATGE SI	PERCENTATGE NO
67%	33%

En la fase d'agressió/explosió violenta, el 67% de les persones entrevistades, van ser els que van tenir la demanda d'ajuda per part de la víctima, i curiosament són els més propers durant el dia a dia.

DADES PREGUNTA 8			
FALTA COMUNICACIÓ	ABSÈNCIA EMPATIA CAP ALS ALTRES	AILLAMENT	DEIXA DE FER COSES EN FAMÍLIA
9	7	9	9
% FALTA COMUNICACIÓ	% ABSÈNCIA EMPATIA CAP ALS ALTRES	% AILLAMENT	% DEIXA DE FER COSES EN FAMÍLIA
100%	78%	100%	100%

En la fase de lluna de mel, les conductes en que el 100% dels entrevistats coincideixen en que les han pogut detectar són: falta de comunicació, aïllament i deixar de fer coses en família. Per tant, deliberem que les conductes són visibles per les persones que envolten a la víctima.

DADES PREGUNTA 9	
PERSONES SI	PERSONES NO
9	0
PERCENTATGE SI	PERCENTATGE NO
100%	0%

A la fase de lluna de mel, el 100% dels participants van observar que la víctima es comunicava menys amb ells.

DADES PREGUNTA 10	
PERSONES SI	PERSONES NO
9	0
PERCENTATGE SI	PERCENTATGE NO
100%	0%

El 100% dels entrevistats, en la fase de lluna de mel, i per tant, en la que més es minimitza la situació en la que viu la víctima, han fet referència que aquesta ha negat en certes situacions estar en una situació de violència de gènere.

10. Anàlisi i discussió

És important que la nostra societat conegui les fases de la violència de gènere, ja que d'aquesta manera, si algú del seu entorn proper està en una relació de risc, podrà detectar-ho abans que una persona que no és coneixedor d'aquestes fases o d'aquestes conductes. Quan les persones coneixen els símptomes d'una violència masclista, tenen més recursos per donar suport a la víctima.

A la pregunta 1, es vol conèixer si realment les persones que envolten a la víctima coneixen les fases de la VG descrites per Leonore Walker (1979), hem pogut comprovar que el 56% si són coneixedors de les fases.

Pregunta 2, qüestionem sobre quins són els primers símptomes que es van detectar, i podem observar que l'aïllament el van detectar les persones més properes a la víctima durant el dia a dia, altres símptomes dels que ens parla Leonore Walker, també són visibles, com ara distanciament, manipulació i menyspreu per part de l'agressor, dependència emocional, discussions.

Aquests símptomes esmentats, són descrits anteriorment per Jarabo, C i Prieto, P (2004), els més comuns són; culpabilitat, dependència emocional, aïllament, des

valorització personal, entre d'altres i com podem comprovar, són visibles en la relació de parella per part dels entrevistats.

La variable que es mesura en la pregunta 3, és si les persones entrevistades poden descriure algun comentari on observem sentiment de culpabilitat per part de la víctima, i si ens fixem en la part qualitativa, podem extreure que més d'una persona ha identificat sentiment de culpabilitat per totes les discussions que es donaven dins la relació, creient que ella era la culpable de la situació, i aquesta culpabilitat també, relacionada amb sentiment de culpa de la víctima d'allò que ella volia menjar però la seva parella no la deixava, a més, la forma en que l'agressor veia la seva aparença física de la víctima, aquests fets també són reconeguts per més d'una persona entrevistada.

Una amiga destaca: *"no podia portar una peça de roba perquè a la seva parella no li agradava"* .

Aquesta culpabilitat, fa referència també a la simptomatologia que expliquen Jarabo, C i Prieto, P, (2004).

En la fase d'acumulació de tensió, aquesta va lligada a la segona fase, explosió violenta, on es minimitzen els problemes, preguntem doncs, a la quarta pregunta si alguna vegada ha excusat conductes violentes per part de la parella, i tots els participants afirmen que la víctima ha excusat conductes agressives, aquest 100% confirma la definició de Leonore Walker on diu que la víctima té més pensaments de canvi cap a la seva parella. Si observem les respostes qualitatives, podem veure com els participants comenten que la víctima normalitzava les conductes i aquesta defensava a la seva parella, i afirmen que ella creia que es mereixia el que li deia i com la tractava.

Un dels cosins comenta: *"Justificava les accions masculistes per part de la parella dient que era culpa seva"* .

En la pregunta 5, volem valorar si la víctima s'ha anat despreocupant de si mateixa i desvalorant-se, tal i com en la primera fase de la VG es veu un progrés de pèrdua de l'auto cura i seguretat en la víctima. Observem com el 100% dels entrevistats afirmen que aquesta s'ha despreocupat de si mateixa. Qualitativament, podem destacar diferents frases que han utilitzat les persones entrevistades per afirmar la resposta; *"Es preocupava més d'ell, que de si mateixa"*, *"Va deixar de quedar amb les amigues"*,

“Era una persona trista”, “Anava aprimant-se, obsessionant-se amb el físic, menjar, esport” i per acabar, “Cada vegada tenia més inseguretats perquè la parella li provocava amb els comentaris despectius cap al seu cos i la seva alimentació”.

En aquestes frases, podem detectar com bé diu Leonore Walker (1979), en la fase d'acumulació de tensió una violència verbal, per tant, un maltracta psicològic on es pren control sobre la víctima.

Ens qüestionem en la pregunta 5A si la víctima ha deixat de dir el que pensa davant la parella, ja que en la fase 1 (acumulació de tensió), la víctima creu que és una mala temporada. Observem que el 78% si considera que ha deixat de dir el que pensa, els motius que es manifesten, són els següents: per por, no volia fer-lo enfadar, per evitar baralles, entre d'altres. Curiosament, el 22% que ha respòs no, són persones que no han estat tan en contacte amb la víctima durant el dia a dia (tieta i amiga de la mare).

Pregunta 5B, on preguntem si ha deixat d'arreglar-se, el 78% dels entrevistats contesten que no i només un 20% opina que si.

La majoria comenta que no ha deixat d'arreglar-se, al·legant que *“s'arreglava molt més, només es posava el que a ell li agradava i volia estar perfecta per a ell”*. Aquesta majoria, són les persones més properes a la víctima.

Valorem en la pregunta 5C si ha deixat de quedar amb les amigues en excés, el 100% de les persones entrevistades, corroboren que sí, va haver un gran distanciament amb el cercle d'amistats, totes les amigues afirmen el fet. Una de les amigues, comenta: *“podia canviar els seus plans, per ell”* i un dels cosins comenta també que va deixar de quedar amb les amigues *“per no escoltar els seus consells”*.

Aquest fet d'allunyament, el podem relacionar amb la violència psicològica, ja que en aquesta fase, la víctima no té el control en ella mateixa, ja que comença a estar anul·lada com a persona.

Pregunta 6, on valorem el grau de coneixement per part de la víctima de la seva situació de VG. Observem que el 56% responen que ella era suficientment conscient de la situació de violència de gènere,, tot i que dues de les amigues coincideixen en que al principi no era gens conscient, encara i així poc a poc ho era més, encara que no feia passos per deixar la relació.

Tenint en compte que la pregunta correspon a la fase 2, explosió violenta i per tant, la que més afecta a la víctima, podem justificar que aquesta no era del tot conscient de la situació, ja que en aquesta fase la víctima creu que l'agressor canviarà i confia.

En la pregunta 7, ens qüestionem si va demanar ajuda en algun moment per deixar la relació, el 67% dels entrevistats van ser els que van tenir la demanda d'ajuda per part de la víctima i com hem comentat anteriorment, aquestes persones són les més properes en el dia a dia d'aquesta.

Estem situats en la fase d'explosió, i com descriu Leonore Walker (1979), la víctima pot entrar en col·lapse emocional i necessiten majoritàriament uns dies per assolir la situació, tot i que algunes d'aquests, un cop assolida la situació volen abandonar la relació.

Pregunta 8, fase 3 i per tant reconciliació o lluna de mel es detecta un abandó d'eines que faciliten la relació i comunicació amb l'entorn. En aquesta pregunta es valora quina de les conductes següents han pogut detectar: falta de comunicació, absència d'empatia cap a la preocupació, aïllament i deixar de fer coses en família.

El 100% de les persones entrevistades coincideix en haver detectat falta de comunicació, aïllament i deixar de fer coses en família, per tant podem concloure que és cert que s'abandonen eines per tenir una millor relació amb les persones que més estimen a la víctima i la recolzen incondicionalment, aquestes conductes no aporten res positiu en l'entorn més proper.

I el 78% coincideixen en absència d'empatia, les persones que no han detectat aquesta absència d'empatia cap a la preocupació són una amiga i l'amiga de la mare, per tant, aquesta conducta no es detecta tant fàcilment.

Fase 3, reconciliació o lluna de mel, pregunta 9, on volem valorar si la persona es comunica menys amb les persones que l'envolten, el 100% dels entrevistats coincideixen en que sí, que la víctima es comunica menys amb ells, per tant, concloem que en la fase de lluna de mel, la persona és completament manipulada per l'agressor i aquesta no és capaç de veure la situació, ja que aquest fa que ella torni a confiar en ell i d'aquesta manera ella està completament a la disposició d'aquest agressor, fet que desencadena un aïllament i per tant menys comunicació amb les persones que l'envolten.

Si ens fixem en la part qualitativa, podem extreure sensacions dels entrevistats en la qual coincideixen, com són: *“no ens explicava coses per por a ser jutjada, ja sabia la nostre resposta, sentia que no la comprenien”* i també un comentari interessant:

“*Semblaves una altre persona, molt trista, apagada...ja no somreies*”. Aquest últim comentari, el podem associar a que la situació de lluna de mel és simplement felicitat falsa, ja que dura molt poc i després la situació de parella empitjora.

I per finalitzar, l'última pregunta, en la qual es valora si s'ha identificat alguna situació en que la víctima es negués a estar en una situació de violència de gènere, el 100% dels participants afirmen que sí, que aquesta normalitzava la situació i defensava a la seva parella per tal que el seu cercle l'acceptés.

Qualitativament, podem extreure diferents visions: “*pensava que realment la culpa la tenia ella*”, “*normalitzava que ell estigués en dues relacions alhora*” .

Podem observar que en la fase de lluna de mel, com explica Leonore Walker, es detecta la minimització de la situació en la que es troba la víctima.

11. Conclusions

Un cop fet l'estudi de si l'entorn de la víctima detecta les fases de la violència de gènere mitjançant les entrevistes, **arribem a la conclusió de que aquestes fases sí són visibles per l'entorn de la persona.**

1. Concloem que el primer indicador més evident en la violència de gènere és **l'aïllament**, entenem que la persona no vol escoltar consells ni opinions de l'entorn i per tant, es tanca en ella mateixa, trobant doncs, l'aïllament. Aquest entorn, també detecta menys comunicació amb ells.

Allò que no és tan obvi en la fase 1, és si la víctima deixa de dir el que pensa davant la parella, ja que poques persones arriben a veure la realitat de la relació, per tant no s'identifica fàcilment. Així com tampoc és clar si l'entorn sap del cert si la víctima és conscient de la situació que viu, ja que també depèn molt del moment en el que està la relació.

2. Podem considerar evident, que la **culpabilitat** és característica bàsica de la violència de gènere, en el moment que algú creu que es mereix mals tractes i males paraules, apareix aquesta culpabilitat, que és deguda a una distorsió i **justificació** errònia de la violència exercida. Són també molt evidents les **excuses** per defensar a la parella, i mostrar que no està en una relació de violència de gènere. Dins d'aquesta negociació, podem dir també que d'aquesta manera la víctima creu que l'agressor serà

més benvingut en el seu entorn i creu que podrà ser considerada una relació de parella sana.

3. El **distanciament i gran desvaloració** cap a ella mateixa que detecten les amigues i el cercle més proper d'aquesta, ho associem al maltracte i les inseguretats que apareixen per aquest, en canvi, destaquem que la víctima s'arregla més per agradar a la seva parella i segurament per no sentir-se inferior a cap altre dona, a més d'evitar comentaris sobre la vestimenta i el físic, ja que si va arreglada agradarà més a la seva parella.

Concloem doncs que els objectius proposats en aquest treball, són assolits i la hipòtesi confirmada, ja que les fases són moltes visibles, en aquest cas, en el cercle més proper de la persona que pateix violència de gènere.

Per acabar, vull destacar que he fet un gran aprenentatge sobre la violència de gènere, he pogut fer un recorregut per investigar si les fases d'aquesta eren o no visibles i veure també com es veu la violència des de fora, ja que la perspectiva d'aquesta canvia molt segons a quina banda et trobes de la situació.

He reflexionat molt sobre com afecta la violència de gènere tant a la persona afectada com a l'entorn, ja que aquest cercle proper intenta ajudar i no sempre amb resultats.

La violència de gènere és un camí llarg, difícil, dur i sobretot ple d'incògnites tant per la víctima com per l'entorn d'aquesta.

Podem concloure que per la nostra professió és rellevant conèixer quins són els comportaments o observacions en la conducta manifesta una persona, ja que ens poden donar informació sobre la fase en la que es troba, això pot ajudar a l'entorn a empatitzar, comprendre i acompanyar en aquests processos de violència.

Si aquest entorn detecta la situació de risc, és probable que tingui recursos per recolzar a la víctima i buscar serveis d'ajuda.

Per els educadors i educadores socials, és important aquest estudi ja que s'expliquen amb detall les fases de la violència de gènere i s'identifiquen conductes de cada una d'aquestes fases, la qual cosa dona coneixement també als professionals sobre com actuen les víctimes i també si aquestes fases són visibles per l'entorn.

12. Limitacions de l'estudi i línies de futur

En aquest estudi he pogut identificar algunes limitacions, de tipus:

1. Possibilitat d'incloure més participants: En cas que es pogués incorporar un major nombre de persones en la mostra es podria realitzar un estudi més representatiu, tot i que els participants escollits són els més propers i els que millor coneixen el cas.
2. M'he trobat amb una persona de l'entorn de la víctima que no ha volgut participar en l'entrevista, per la qual cosa ha estat complexa interpretar aquesta dada, ja que era el pare d'aquesta.

Línies de futur:

En quant a la prospecció de l'estudi, es podria realitzar una exploració en altres nuclis familiars per contrastar la generalització de les dades i poder estendre els resultats de forma més representativa. Són replicables els resultats de la meva investigació? Perquè si són replicables podríem parlar de principis generals, per exemple.

I en segon lloc, es podria realitzar una entrevista a la pròpia víctima i aprofundir en el coneixement de les experiències subjectives d'aquestes relacions patològiques. Un coneixement sobre la subjectivitat de la víctima i sobre el grau de consciència d'aquestes fases, ens pot aportar coneixement a l'hora de dissenyar intervencions eficaçes en cadascuna d'aquestes fases.

13. Bibliografía

Asamblea General de las Naciones Unidas (1993): *Resolución de la Asamblea General 48/104 del 20 de diciembre de 1993 de Declaración sobre la eliminación de la violencia contra la mujer*. Recuperat el 14 de noviembre 2020 a: <http://www.uji.es/bin/organs/ui/legisla/int/7-r48-104.pdf>.

Castillero, O (2019). *Qué es la violencia social?*. <https://psicologiaymente.com/social/violencia-social>

Concepto definición de Redacción. (2016). *Definición de Violencia psicológica*. <http://conceptodefinicion.de/violencia-psicologica/>

Dale, J. (2013, 19 noviembre). El voto femenino en España cumple 80 años. La vanguardia. <https://www.lavanguardia.com/vivo/lifestyle/20201202/49849396904/mascarilla-ejercicio-oms.html>

Dutton, D.G. & Golant, S.K. (1997). *El golpeador: Un perfil psicológico*. Editora Paidós.

ECHEBURÚA E. Y REDONDO S. (2010). ¿Por qué víctima es femenino y agresor masculino?. Pirámide.

Expósito, F., & Moya, M. (2011). Violencia de género. *Mente y cerebro*, 48(1), 20-25.

Generalitat de Catalunya (2011). Protocol de Violència de Gènere contra les Dones.

Nogueiras, B. (2006). "La violencia en pareja". En C.Ruiz-Jarabo y P.Blanco. *La violencia contra las mujeres: Prevención y detección*. Díaz de Santos, pp.39-55

Organización Mundial de la Salud, O. M. S. (2017). *Violencia contra la mujer*. <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/es/>

Pérez, J.M.; Montalvo, A. (2010). *Violencia de género: análisis y aproximación a sus causas y consecuencias*. Violencia de género: prevención, detección y atención. Editorial Grupo.

Percy, C. (2009). "Teoría de conflictos de Johan Galtung", en *Revista Paz y Conflictos*, número 2: 60-81.

Pont, E. (2020). La violencia contra las mujeres: la consecuencia invisible de la pandemia.

<https://www.lavanguardia.com/vida/juniorreport/20200602/481576160749/violencia-genero-aumenta-coronavirus-pandemia.html>

Press, E. (2020). *Violencia de género-datos y estadísticas*. <https://www.epdata.es/datos/violencia-genero-estadisticas-ultima-victima/109/espana/106>

Proveyer, cloTilde: La violencia es un problema cultural y de aprendizaje. redesemlacuba-net-no violencia-Deba- tes-news mht, 2008.

Ruiz Jarabo, C., & Blanco Prieto, P. (2004). *La violencia contra las mujeres: prevención y detección*. Díaz de Santos.

Se cumplen 35 años de la Ley de Divorcio en España. (2016). europapress. <https://www.europapress.es/otr-press/cronicas/noticia-cumplen-35-anos-ley-divorcio-espana-20160622085944.html>

Walker, L. (1979). *El síndrome de la mujer maltratada*. Desclée de Brouwer.

14. Annex

Veure annex al document: TorrellSaguésÈliaAnnex2021.pdf